

ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม
เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

STRATEGY TO DEVELOP MANAGEMENT OF THE VILLAGE DEVELOPMENT FUND
BASED ON STRATEGY FOR RESOLVING THE POVERTY PROBLEM ; A CASE STUDY IN
THONGKHAM VILLAGE, BUALAPHA DISTRICT, KHAMMOUANE PROVINCE,
LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC

10

แก้วละคร วรสาร*

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ การุณย์สัจญกร**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 2) พัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้หลุดพ้นจากความยากจน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ประเภท ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษาปัญหาทางการศึกษาที่พบส่วนใหญ่สรุปได้ดังนี้ 1) ไม่มีโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษา ถ้าต้องการศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาต้องนั่งรถไปโรงเรียนอีกอำเภอหนึ่ง (ประมาณ 5 กิโลเมตร) 2) นักเรียนไม่มีพาหนะ เช่น รถมอเตอร์ไซด์และจักรยาน เพราะว่าฐานะยากจน 3) ประชาชนต้องการครูสอนทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมบ้านวัฒนธรรมตามนโยบายของรัฐ 4) ขาดวัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนการสอน 5) ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบในด้านอาคารสถานที่ในบริเวณโรงเรียน 6) ขาดครูประจำชั้นเพราะการจัดสรรของกระทรวงศึกษาธิการ 7) ขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภค และบริโภค ในโรงเรียน

1.2 ด้านกลไกการแก้ปัญหาด้านกลไกการที่พบส่วนใหญ่สรุปได้ดังนี้ 1) ขาดแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพทางด้านกลไกการ เช่น ขาดน้ำในการรดผัก เลี้ยงสัตว์ และน้ำดื่ม เป็นต้น สาเหตุมาจากระบบน้ำรินที่ภาครัฐสร้างขึ้นมีระยะทางจากต้นน้ำประมาณ 15 กิโลเมตร ขาดการดูแลและผู้รับผิดชอบ (น้ำที่จะใช้ได้เฉพาะบางฤดูกาลเท่านั้น) 2) สัตว์เลี้ยงเป็นพยาธิ (โรค) เพราะขาดผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ 3) ขาดพันธุ์พืชในการเพาะปลูก (ถ้ามี) ปัญหาที่ตามมาคือแหล่งน้ำในการดำเนินการเพาะปลูก 4) พื้นที่ในการทำนามีน้อย เพราะว่าเกิดจากภัยน้ำท่วมทำให้ไม่ได้รับผลผลิตเท่าที่ควร ต้องการให้ภาครัฐจัดสรรที่ดินเพิ่ม

* นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

** คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1.3 ด้านคมนาคม ปัญหาด้านคมนาคมที่พบส่วนใหญ่สรุปได้ดังนี้ 1) ในหมู่บ้านประชาชนต้องการถนนเชื่อมต่อยกขึ้นระหว่างหมู่บ้านเพราะจะทำให้ประชาชนไปมาหาสู่กันได้ และเป็นช่องทางในการค้าขายอีกด้วย 2) ประชาชนต้องการให้รัฐมีรถประจำทางเพื่อเชื่อมต่อยกขึ้นระหว่างอำเภอเพื่อสะดวกในการไปโรงเรียน 3) ไม่มีไฟฟ้าใช้ เนื่องจากความทุรกันดารเพราะรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (ไฟฟ้ามีแต่ปัญหาอยู่ที่ประชาชนไม่มีปัญญาที่จะซื้อหม้อแปลงมาติดตั้งได้) 4) ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐกับประชาชนในการก่อสร้างเส้นทางต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านสงสัยว่าใครอนุญาตให้ทำ (ขาดการชี้แจง/ประชาสัมพันธ์/ประชาสัมพันธ์)

1.4 ด้านสาธารณสุข ปัญหาด้านสาธารณสุขที่พบส่วนใหญ่สรุปได้ดังนี้ 1) ไม่มีการตรวจสุขภาพประจำปี 2) ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านสุขภาพ เช่น อ่านชื่อยาไม่ออก หมอให้ยาอะไรมาก็กิน เป็นต้น 3) ประชาชนในบ้านทั้งหม่อมขาดความรู้รักษาผู้ป่วยประจำหมู่บ้าน เพราะว่ามีไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน 4) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในการอุปโภคและบริโภคทำให้ประชาชนเป็นพยาธิ (โรค) เช่น การดื่มน้ำที่ถูกละทิ้งและน้ำ และการเข้าใช้ห้องน้ำ เพราะประชาชนนิยมเข้าป่าปัญหาเนื่องจากขาดแคลนน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด

2. การดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น สามารถสรุปการแก้ไขปัญหาความยากจนกรณีศึกษา : บ้านหม่อม เมืองบัวหลวง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การพัฒนา 4 ด้าน โครงการจำนวน 12 โครงการ

3. ความคิดเห็นว่าความเหมาะสมและเป็นประโยชน์การนำไปใช้ของยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนกรณีศึกษา : บ้านหม่อม เมืองบัวหลวง แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวอยู่ในระดับมาก

ABSTRACT

The objectives of this study were: 1) to investigate the problem state of solving poverty problems by having the Thongkham village, Bualapha district, Khammouane province, Lao PDR as a case, and 2) to develop a strategy to solve the poverty problems of the Thongkham village. The target groups used for different activities such as an interview, brainstorming, making a judgment for the strategy in draft and confirmation of the strategy comprised the numbers of persons ranging from 8 to 12, who were representatives of the government work units and people who were concerned with the poverty problem in the Thongkham village and selected by purposive sampling. The tools used consisted of a structured interview guide and a rating scale questionnaire. Statistics used to analyze data were percentage, mean, and standard deviation.

1. The problem state of solving poverty problems from focus group discussion by having the Thongkham village, Bualapha district, Khammouane province, Lao PDR as a case can be concluded as follows:

1.1 The education problem states were: 1) There was no secondary school in this village; 2) students having no vehicle, motorcycle or bicycle, to travel because of their poverty; 3) lack of teachers of art and culture for promoting the cultural village according to the government policy; 4) lack of materials and equipment in instruction; 5) lack of a caretaker or one who was responsible for places and premises in the school area 6) lack of home room teachers, 7) lack of enough water for use and for drinking at the school.

1.2 The agriculture problem states were: 1) lack of water sources for farming, 2) sickness of domestic animals without knowing how to treat them, 3) lack of plants and seeds and water sources for agriculture, 4) having a few areas for growing rice because of flooding.

1.3 The infrastructure problem states were: 1) lack of a road to connect and keep in contact for business between the villages, 2) lack of a bus to connect between the districts and on which students rode to school, 3) lack of electricity to utilize because of no money to buy a transformer to use at home, 4) lack of participation between the government sector and people in construction of a road as an infrastructure.

1.4 The public health problem states were: 1) having no yearly health examination, 2) lack of knowledge and understanding about health because of illiteracy, 3) beds for receiving patients in the village being not enough for giving service to people, 4) lack of knowledge and understanding of utilization and consumption which resulted in having diseases.

2. From a workshop held for brainstorming among the group of people, it lead to making a strategy to solve the poverty problem for the Thongkham village according to the aforementioned 4 principal aspects which comprised 12 projects.

3. The overall or each aspect opinion on appropriateness and usefulness of implementation of the strategy to solve the poverty problem in the Thongkham village was found at the highest level.

ภูมิหลัง

ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศหนึ่งซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ทางตะวันออกเฉียงใต้ ติดกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทิศตะวันตกติดกับประเทศไทย ทิศเหนือติดกับประเทศจีน และพม่า ทิศใต้ติดกับประเทศกัมพูชา มีเนื้อที่ทั้งหมด 236,800 กิโลเมตร มีประชากรอยู่ประมาณ 6,500,000 คน มีเพศหญิงจำนวน 3,350,000 คน และมีเพศชายจำนวน 3,150,000 คน โดยรัฐบาลตั้งเป้าหมายในการแก้ปัญหาความยากจนของจำนวนประชากรที่ยากจน ให้เหลือจำนวนน้อยกว่าร้อยละ 22 ของประชากรทั้งหมดในทั่วประเทศเฉลี่ย 1,430,000 คน และครอบครัวที่ยากจนต่ำกว่าร้อยละ 17 ของครอบครัวยากจนในทั่วประเทศเฉลี่ย 6,521 ครอบครัวได้จัดอยู่ในประเทศที่ยากจนประเทศหนึ่งในระดับโลก มีหลายชนเผ่า มีภาษาทางการพูดที่แตกต่างกัน คุณภาพชีวิตการเป็นอยู่ทางด้านวัฒนธรรมยังอยู่ในระดับที่ต่ำ การดำรงชีวิตของประชาชนยังอยู่ในเขตชนบทกว่าร้อยละ 80 เป็นเขตห่างไกลความเจริญแบบกระจายอยู่ตามยอดเขาสูง ตามหุบเขา เขตปลายน้ำลำธาร เขตที่มีภัยธรรมชาติ การตั้งถิ่นฐานภูมิลำเนาจึงเป็นเขตที่ไม่มีความปลอดภัย และไม่มีเงื่อนไขรองรับในด้านการพัฒนา ด้านการผลิตของประชาชน จึงยังทำกันในรูปแบบเดิมไม่ได้คำนึงถึงความคุ้มค่าในการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนาทางด้านการขยายโครงสร้างพื้นฐานและการบริการด้านต่าง ๆ ของสังคม เช่น ด้านคมนาคม ด้านการสื่อสารโทรคมนาคม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ระบบการติดต่อด้านข้อมูลข่าวสารและด้านอื่น ๆ ที่ยังเข้าไปสู่เขตที่ห่างไกลความเจริญได้ยังไม่ทั่วถึง และจากการสำรวจของศูนย์สถิติแห่งชาติในปี ค.ศ. 2005 อัตราความยากจนของครอบครัวประชากรร้อยละ 28.70 ยังมีการบุกรุกในการถางป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอย เนื้อที่ 120,000 เฮกตาร์ รายได้มวลรวมประชาชาติ 650 ดอลลาร์/คน/ปี สำหรับในตัวเมือง แต่สำหรับในชนบทเขตภูเขาเป็น 200 ดอลลาร์/คน/ปี การขาดแคลนด้านเสบียงอาหาร 4-6 เดือน เฉลี่ยเท่ากับในทั่วประเทศ 450 กิโลกรัม/คน/ปี อัตราการรู้หนังสือของเด็กตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป มีเพียงร้อยละ 73 อัตรา ส่วนที่ได้ใช้น้ำสะอาดเพียงร้อยละ 71 อัตรา ใช้ห้องน้ำร้อยละ 47.3 อายุยืนเฉลี่ยเพียง 61 ปี เท่านั้น ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจมีความจำกัด เขตเมืองมีเส้นทางเข้าถึงในทั่วประเทศเพียง 125 เมืองเท่านั้น เขตเมืองที่ยังไม่มีไฟฟ้าใช้มีร้อยละ 42 ในทั่วประเทศ

รัฐบาลได้มีการขยายมติและคำสั่งต่าง ๆ ในแต่ละระยะ ได้แก่ ศูนย์กลางพรรคได้ออกมติเกี่ยวกับการบริหารจัดการบรรดาเผ่าในระยะใหม่ ศูนย์กลางได้วางรูปแบบบริหารจัดการเกี่ยวกับมติในการพัฒนาชนบท รัฐบาลได้ออกคำสั่งเลขที่ 04/นย เกี่ยวกับการจัดสรรอาชีพและภูมิลำเนาคงที่ และถาวรให้แก่ประชาชนบรรดาเผ่า กรมการเมืองศูนย์กลางพรรคได้ออกคำสั่งเพิ่มเติมเลขที่ 09/กมสพ เกี่ยวกับบริหารจัดการสร้างบ้านและกลุ่มบ้านพัฒนา รัฐบาลได้ออกคำสั่งเลขที่ 07/นย ว่าด้วยการเพิ่มทวีความเอาใจใส่เกี่ยวกับบริหารจัดการอาชีพ และภูมิลำเนาที่ถาวรให้ประชาชนที่กำลังใช้ชีวิตแบบเลื่อนลอยอยู่ตามเขตภูเขาห่างไกลความเจริญไกลจากตัวเมือง ศูนย์กลางพรรคและรัฐบาลได้จัดกองประชุมประเมินราคาการสร้างบ้านและกลุ่มบ้านพัฒนาที่ติดพันกับบริหารจัดการอาชีพ และภูมิลำเนาที่ถาวรให้ประชาชนชาวเผ่า รัฐบาลได้ออกคำสั่งแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับบริหารจัดการการสร้างบ้าน และบ้านพัฒนา รัฐบาลได้ออกคำสั่งเลขที่ 36/นย ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาการเคลื่อนไหวย้ายแบบขยายของพลเมืองติดพันกับบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดสรรภูมิลำเนา และการบริหารจัดการแหล่งทำมาหากินที่ถาวรให้ประชาชนชาวเผ่า รัฐบาลได้ออกคำสั่งเลขที่ 201/ลบ ว่าด้วยมาตรการบริหารจัดการความยากจน และมาตรการการพัฒนาในระยะปี ค.ศ. 2010–2015 ให้สำเร็จในขั้นพื้นฐาน (กระทรวงแผนการและการลงทุน ค.ศ. 2012–2013, หน้า 1–2) แหล่งความช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนเพื่อลดล้างความทุกข์ยากจนนั้นรัฐบาลได้รับทุนช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศและจะถูกรวบรวมเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติ และประเทศที่ให้การช่วยเหลือเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน ของคณะกรรมการชนบทและลดล้างความทุกข์ยากขั้นศูนย์กลาง ชั้นแขวงและชั้นเมือง ได้ดำเนินมาตรการจัดตั้งปฏิบัติเพื่อให้บรรลุทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมในปี ค.ศ. 2012–2015 ให้เกิดประสิทธิผลโดยมีวิธีการจัดตั้งปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน ในส่วนมาตรการในการจัดตั้งปฏิบัติ ชั้นแขวง และชั้นเมืองเพื่อการบริหารจัดการโดยการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชน มีการบริหารจัดการ ดังนี้ 1) ห้องการแผนการของเมืองและแผนกแผนการและการลงทุนประจำแขวงต้องนำเอาแผนการดำเนินงานลดพ้นความทุกข์ยากแบบมีส่วนร่วมของบ้าน บรรจุเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมและแผนลงทุนของรัฐประจำปีของแขวงและเมือง 2) การปกครองชั้นแขวงและเมืองต้องพิจารณารับรองเอาบรรดาโครงการที่บ้านเสนอมา โดยผ่านการตรวจสอบของห้องการแผนการเมือง และแผนกแผนการและการลงทุนประจำแขวง 3) แขวงสรุปบรรดาโครงการต่าง ๆ ต้องได้รับการรับรองนำเสนออย่างกระทรวง แผนการ และการลงทุน เพื่อกำหนดเข้าในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม แห่งชาติและแผนการลงทุนประจำแขวง 4) สร้างขีดความสามารถในการคุ้มครองและการประสานงานให้คณะชั้นนำบ้านให้สามารถนำพาประชาชนจัดตั้งปฏิบัติบรรดาโครงการต่าง ๆ ที่ได้ตกลงเป็นเอกภาพในกองประชุมให้เกิดประสิทธิผล 5) มอบให้คณะชั้นนำบ้าน ตรวจสอบ อำนาจการปกครองบ้านและกองการสร้างรากฐานที่ประจำอยู่ในบ้าน เป็นผู้นำจัดตั้งเผยแพร่ แนะนำ นำพาการจัดตั้งปฏิบัติ แผนการดังกล่าวและรายงานผลต่ออำนาจการปกครองเมือง และชั้นสูงเป็นไตรมาส 6) แผนงานที่เกี่ยวข้องชั้นแขวง ชั้นเมืองและคณะชั้นนำบ้านสมทบกับการลงทุนติดตามตรวจสอบ ประเมินผลและสรุปรายงานผลเป็นไตรมาส

บ้านທ່າຂາມ เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นบ้านหนึ่งในจำนวน 77 บ้านของกลุ่มจำนวน 11 กลุ่ม มีประชากรจำนวน 215 คน จำแนกเป็น เพศชายจำนวน 105 คน และเพศหญิงจำนวน 110 คน มีครัวเรือนจำนวน 61 ครัวเรือน อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของแขวงคำม่วน ประกอบด้วย 10 เมือง และมีจำนวน 2 เมืองที่ยากจนที่สุด คือ เมืองบัวละพา และเมืองนากาย ดังนั้นแผนพัฒนาชนบทและลดล้างความยากจนประจำแขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ให้ความสำคัญในการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม ได้กำหนดมาตรการความทุกข์ยาก มาตรการพัฒนาขั้นตอน วิธีการเกี่ยวกับการจัดตั้งปฏิบัติ ความรับผิดชอบ การเกษตร และรับรองเอาครอบครัวทุกข์ยาก บ้านพันทุกข์ เมืองพันทุกข์ ครอบครัวบ้านพัฒนา บ้านใหญ่กลายเป็นตัวเมืองน้อยในชนบทและเมืองพัฒนา เพื่อให้บรรดาแผนงานชั้นสูงและท้องถิ่นนำไปจัดตั้งปฏิบัติให้เป็นเอกภาพทั่วทั้งประเทศ ความทุกข์ยาก คือ การขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การขาดเสบียงอาหาร ที่ไม่สามารถตอบสนองด้าน

พลังงาน 2100 กิโลแคลอรี ขาดเครื่องนุ่งห่มที่จำเป็น ไม่มีที่อยู่อาศัยที่ถาวร ไม่สามารถใช้จ่ายในความจำเป็นพื้นฐาน ไม่สามารถใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่มีเงื่อนไข การบริการด้านพื้นฐานโครงสร้างที่จำเป็นของสังคม การพัฒนา ถึงแม้ว่าความสำเร็จในการสร้างพัฒนา เช่น ระบบการจัดตั้งปฏิบัติมีความเข้มแข็ง ทั้งชายและหญิง ประชาชนมีความตื่นตัวทางด้านการเมืองสูง มีสติปัญญาและมีความรู้ความเข้าใจระเบียบ กฎหมาย และสังคมมีความสงบ พื้นฐานทางด้านเศรษฐกิจ-สังคม ได้รับการพัฒนาที่มีความเข้มแข็งและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การปกป้องกันด้านสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นและหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก หัวหน้าคิดได้ มาตราการความทุกข์ยาก ระดับบุคคล โดยเอารายรับเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน โดยจำแนกเป็น อายุ และเอาเงินเก็บ เป็นหลักเกณฑ์ ได้แก่ รายรับเฉลี่ยทั่วประเทศ เท่ากับ 192.000 กีบ/คน/เดือน รายรับเฉลี่ยเขตชนบท เท่ากับ 180.000 กีบ/คน/เดือน รายรับเฉลี่ยเขตตัวเมือง เท่ากับ 240.000 กีบ/คน/เดือน บ้านที่จัดว่าทุกข์ยาก เป็นบ้านที่ขาดแคลนเงื่อนไขพื้นฐานในการพัฒนา ได้แก่ 1) บ้านที่มีครอบครัวทุกข์ยากมากกว่าร้อยละ 50 ขึ้นไป ของจำนวนครอบครัวทั้งหมดภายในบ้าน 2) บ้านที่ไม่มีโรงเรียนประถมศึกษา ต้องเดินทางไปโรงเรียนที่ต้องใช้เวลามากกว่า 1 ชั่วโมงขึ้นไป 3) บ้านที่ไม่มียาสามัญประจำบ้าน เช่น ไม่มีร้านขายยา ถ้าจะไปหาหมอ ใช้งบประมาณในการเดินทางมากกว่า 2 ชั่วโมงขึ้นไป 4) บ้านที่ไม่มีน้ำสะอาดใช้ เช่น น้ำบ่อ น้ำบาดาล และน้ำริน เป็นต้น และ 5) บ้านที่ไม่มีเส้นทางคมนาคมเข้าถึงหรือมีแต่เส้นทางเดินได้บางครั้งบางคราว และบ้านที่ไม่ได้จัดว่าทุกข์ยากคือ บ้านพ้นทุกข์ยาก (ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 7 ค.ศ. 2012-2015)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารแผนกพัฒนาชนบทและลบล้างความยากจน แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความรับผิดชอบต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน รัฐบาลให้ความสำคัญในการวางแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมของประเทศให้บรรลุเป้าหมายปี ค.ศ. 2015 และนำพาประเทศชาติให้หลุดพ้นจากความด้อยพัฒนาในปี ค.ศ. 2020 จึงมีความสนใจที่จะศึกษายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นตามลำดับต่อไป

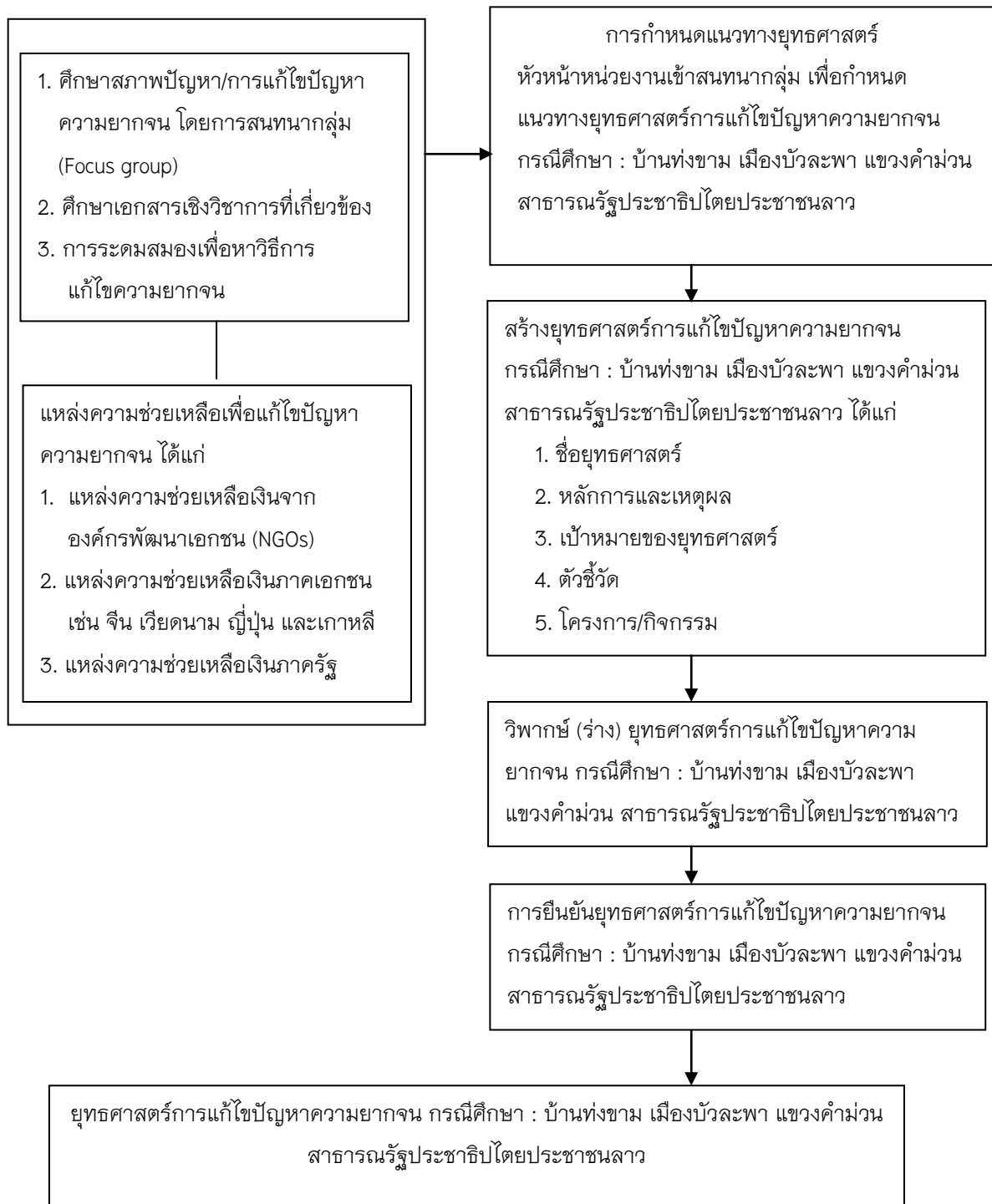
ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขามเมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวให้หลุดพ้นจากความยากจน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ได้กำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีวิธีดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นที่ 3 การวิพากษ์ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ขั้นที่ 4 การยืนยันยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนบ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 215 คน และมีครัวเรือนจำนวน 61 ครัวเรือน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน/รองผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน นักวิชาการ 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนากลุ่มบ้าน 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชนบท 1 คน และตัวแทนประชาชนผู้ทุกข์ยาก จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 10 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการระดมความคิดเห็น ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน/รองผู้ใหญ่บ้าน 1 คน นักวิชาการ 2 คน ตัวแทนประชาชนผู้ทุกข์ยาก 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนากลุ่มบ้าน 2 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชนบท จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิพากษ์ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนา ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน/รองผู้ใหญ่บ้าน 1 คน นักวิชาการ 2 คน ตัวแทนประชาชนผู้ทุกข์ยาก 1 คน เจ้าหน้าที่พัฒนากลุ่มบ้าน 2 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชนบท จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

5. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการยืนยันยุทธศาสตร์ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน/รองผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน นักวิชาการ จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่พัฒนากลุ่มบ้าน จำนวน 2 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชนบทจำนวน 2 คน และตัวแทนประชาชนผู้ทุกข์ยาก จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในแต่ละขั้น มีรายละเอียด ดังนี้ ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของป่าต้นน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นชนิดแบบมีโครงสร้าง และสนทนากลุ่ม ขั้นที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการแผนที่ความคิด (Mind Mapping) และการเขียนผังแสดงความสัมพันธ์ในรูปแบบของต้นไม้ปัญหา (Problem Tree) ขั้นที่ 3 การวิพากษ์ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ขั้นที่ 4 การยืนยันยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แบบสอบถามชนิดแบบมาตราส่วน ขั้นที่ 5 การปรับปรุงและเผยแพร่ โดยจัดทำคู่มือและเผยแพร่ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก
2. วิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือ
3. ดำเนินการร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยนำประเด็นที่ได้ศึกษามาจัดหมวดหมู่ให้สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม
4. นำเสนอร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และตรวจสอบความถูกต้องตามกรอบแนวคิดของการวิจัย
5. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปให้ผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์เชิงลึก
6. นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
7. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงกลุ่มตัวอย่างบ้านท่าขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินสัมภาษณ์ตามประเด็นคำถามและการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
3. นำแบบสัมภาษณ์กลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาของปาดันน้ำลุ่มแม่น้ำเอา บ้านนาดี เมืองเวียงทอง แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นชนิดแบบมีโครงสร้าง และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ขั้นที่ 2 การสร้างยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านท่าขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้เทคนิคกระบวนการแผนที่ความคิด (Mind Mapping) และการเขียนผังแสดงความสัมพันธ์ในรูปแบบของต้นไม้ปัญหา (Problem Tree) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ขั้นที่ 3 การวิพากษ์ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านท่าขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ขั้นที่ 4 การยืนยันยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านท่าขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แบบสอบถามชนิดแบบมาตราส่วนประมาณค่า ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นที่ 5 การปรับปรุงและเผยแพร่ โดยจัดทำคู่มือและเผยแพร่ ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านท่าขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านท่าขาม เมืองบัวละพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดตามลำดับ ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษาปัญหาทางการศึกษาที่พบส่วนใหญ่สรุปได้ดังนี้ 1) ไม่มีโรงเรียนชั้นมัธยมศึกษา ถ้าต้องการศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาต้องนั่งรถไปโรงเรียนอีกอำเภอหนึ่ง (ประมาณ 5 กิโลเมตร) 2) นักเรียนไม่มีพาหนะ เช่น รถ

มอเตอร์ไซด์และจักรยาน เพราะว่าฐานะยากจน 3) ประชาชนต้องการครูสอนทางด้านศิลปวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมบ้าน วัฒนธรรมตามนโยบายของรัฐ 4) ขาดวัสดุ อุปกรณ์ในการเรียนการสอน 5) ขาดผู้ดูแลรับผิดชอบในด้านอาคารสถานที่ใน บริเวณโรงเรียน 6) ขาดครูประจำชั้นเพราะการจัดสรรของกระทรวงศึกษาธิการ 7) ขาดแคลนน้ำสำหรับอุปโภค และบริโภค ในโรงเรียน

1.2 ด้านกลไกการแก้ปัญหาด้านกลไกการที่พบส่วนใหญ่สรุปได้ดังนี้ 1) ขาดแหล่งน้ำในการประกอบอาชีพทางด้าน กลไกการ เช่น ขาดน้ำในการรดผัก เลี้ยงสัตว์ และน้ำดื่ม เป็นต้น สาเหตุมาจากระบบน้ำรินที่ภาครัฐสร้างขึ้นมีระยะทางจากต้น น้ำประมาณ 15 กิโลเมตร ขาดการดูแลและรับผิดชอบ (น้ำที่จะใช้ได้เฉพาะบางฤดูกาลเท่านั้น) 2) สัตว์เลี้ยงเป็นพยาธิ (โรค) เพราะขาดผู้เชี่ยวชาญมาให้คำแนะนำ 3) ขาดพันธุ์พืชในการเพาะปลูก (ถ้ามี) ปัญหาที่ตามมาคือแหล่งน้ำในการดำเนินการ เพาะปลูก 4) พื้นที่ในการทำนายน้อย เพราะว่าเกิดจากภัยน้ำท่วมทำให้ไม่ได้รับผลผลิตเท่าที่ควร ต้องการให้ภาครัฐจัดสรร ที่ดินเพิ่ม

1.3 ด้านคมนาคม ปัญหาด้านคมนาคมที่พบส่วนใหญ่สรุปได้ดังนี้ 1) ในหมู่บ้านประชาชนต้องการถนนเชื่อมต่อ ระหว่างหมู่บ้านเพราะจะทำให้ประชาชนไปมาหาสู่กันได้ และเป็นช่องทางในการค้าขายอีกด้วย 2) ประชาชนต้องการให้รัฐมี รถประจำทางเพื่อเชื่อมต่อระหว่างอำเภอเพื่อสะดวกในการไปโรงเรียน 3) ไม่มีไฟฟ้าใช้ เนื่องจากความทุรกันดารเพราะรายได้ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต (ไฟฟ้ามีแต่ปัญหาอยู่ที่ประชาชนไม่มีปัญญาที่จะซื้อหม้อแปลงมาติดตั้งบ้านได้) 4) ขาดการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐกับประชาชนในการก่อสร้างเส้นทางต่าง ๆ ทำให้ชาวบ้านสงสัยว่าใครอนุญาตให้ทำ (ขาดการชี้แจง/ ประชาสัมพันธ์/ประชาสัมพันธ์)

1.4 ด้านสาธารณสุขปัญหาด้านสาธารณสุขที่พบส่วนใหญ่สรุปได้ดังนี้ 1) ไม่มีการตรวจสุขภาพประจำปี 2) ประชาชนไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านสุขภาพ เช่น อ่านชื่อยาไม่ออก หมอให้ยาอะไรมาก็กิน เป็นต้น 3) ประชาชนในบ้านทั้ง ขามขาดเตียงรักษาผู้ป่วยประจำหมู่บ้าน เพราะว่ามีไม่เพียงพอต่อการให้บริการประชาชน 4) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจ ในการอุปโภคและบริโภคทำให้ประชาชนเป็นพยาธิ (โรค) เช่น การดื่มน้ำที่ถูกสุขอนามัย และการเข้าใช้ห้องน้ำ เพราะ ประชาชนนิยมเข้าป่าปัญหาเนื่องจากขาดแคลนน้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด

2. การดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเพื่อระดมความคิดเห็น สามารถสรุปการแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวชะพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การ พัฒนา 4 ด้าน โครงการจำนวน 12 โครงการ

3. ความคิดเห็นว่าความเหมาะสมและเป็นประโยชน์การนำไปใช้ของยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจน กรณีศึกษา : บ้านทุ่งขาม เมืองบัวชะพา แขวงคำม่วน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่า โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอข้อคิดเห็นบางประการ อันจะเกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาชนบทเพื่อลดความทุกข์ยากของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบใน การดูแลการพัฒนาชนบท เช่น เจ้าหน้าที่กลุ่มบ้าน เจ้าหน้าที่พัฒนาชนบท และนักวิชาการ เป็นต้น ซึ่งจะนำงานวิจัยนี้ไปใช้ ประโยชน์ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ควรนำแผน/โครงการที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปเชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ระดับแขวง ระดับเมือง และระดับประเทศ เพื่อรับการสนับสนุนทางวิชาการ และงบประมาณ แต่ควรระวังที่ไม่ให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนเอง

ควรได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก หรือหน่วยงานภาครัฐแบบให้เปล่าดังที่เคยเป็นมา จนไม่คิดที่จะพึ่งตนเอง อันเป็นแนวคิดพื้นฐานของการจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ที่ต้องการให้ได้แผนชุมชนในการพึ่งตนเอง การได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากภายนอกเป็นการพัฒนาประเทศแต่ไม่ได้ส่งผลต่อแผนชุมชนเท่าที่ควรจะเป็นจากการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา

1.2 การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนได้รับข้อมูล ข่าวสารอย่างต่อเนื่องในการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ และการดำรงชีวิตประจำวันยังมีความยากลำบากอยู่ เพราะรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่มาจากการเก็บของดองของป่าออกมาขายเท่านั้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการประเมินโครงการแต่ละโครงการแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคนจนอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างยั่งยืน

2.3 ควรทำการศึกษาการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การพัฒนาฝีมือในการประกอบอาชีพ เพื่อเสริมสร้างรายได้แก่ตนเองและครอบครัว

2.4 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนบ้านทุ่งขามเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแผนการและการลงทุน. การปฏิบัติแผนพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคม ค.ศ. 2012-2013. ประกาศวันที่ 14

กันยายน 2012. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.

_____. ยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติ ครั้งที่ 7 ค.ศ. 2012-2015. สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ชั้นทอง มีโพธิ์. (2550). ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาความยากจนโดยการพึ่งตนเองของประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์
จปฐ. ตำบลหนองพิกุล อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ ปร.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
นครสวรรค์, 2550.

เตือนใจ นิลจันทร์. ยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 2552.

ธรรมบุญ เกื้อสกุล. (2553). การพัฒนายุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าเคยในการแก้ไขปัญหาความยากจน
จากฐานความรู้ในชุมชนบ้านใหญ่ หมู่ 3 ตำบลท่าเคย อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2553.

ไพศาล โชติวรรณพฤษ. แนวทางการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์อย่างมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหาร
ส่วนตำบลอ่าวแก้ว อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พระนครศรีอยุธยา, 2552.

รัตยา ต่างประโตน. (2552). แนวทางการแก้ไขปัญหาความทุกข์ยาก : กรณีศึกษากลุ่มคนจนที่ประกอบอาชีพรับจ้างในโรงสี
ในตำบลชุมเห็ด อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2552.

อนุวงศ์ มหานิติพงษ์. ยุทธศาสตร์องค์การบริหารส่วนตำบลในการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนในเขตอำเภอ
กุดข้าวปุ้น จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2552.